

IX. KRONIKA

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA: „ŚWIAT ANTYCZNY W OCZACH PROFESORA HENRYKA KUPISZEWSKIEGO”

W dniu 3 kwietnia 2014 r., w dwudziestą rocznicę śmierci światowej sławy romanisty i papirologa, byłego ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej przy Stolicy Apostolskiej, Profesora Henryka Kupiszewskiego, w Auli Senatu Uniwersytetu Warszawskiego odbyło się międzynarodowe sympozjum *Świat antyczny w oczach Profesora Henryka Kupiszewskiego*. Konferencja została zorganizowana z inicjatywy Katedry Prawa Rzymskiego przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego nie tylko by uczcić pamięć wybitnego uczonego i przybliżyć młodszemu pokoleniu jego osiągnięcia naukowe, ale również, by nawiązać do spuścizny naukowej Profesora Kupiszewskiego w materii badań nad prawem rzymskim i prawami innych państw antycznych.

Na konferencję przybyli przedstawiciele wielu ośrodków uniwersyteckich polskich i zagranicznych, przyjaciele i uczniowie Profesora Kupiszewskiego, a także młodzi romanisci i historycy prawa, którzy nie mieli już możliwości w swojej karierze akademickiej Go poznać.

Konferencję otworzyła kierownik Katedry Prawa Rzymskiego prof. dr hab. Maria Zabłocka, która przywitała przybyłych romanistów i historyków, członków rodziny Profesora Kupiszewskiego, a także pozostałych uczestników. Po jej wystąpieniu w imieniu władz Uniwersytetu Warszawskiego prorektor prof. dr hab. Tadeusz Tomaszewski oraz w imieniu władz Wydziału Prawa i Administracji prodziekan prof. dr hab. Ewa Gruza powitali gości oraz podzielili się ze zgromadzonymi wspomnieniami związanymi z osobą Profesora Kupiszewskiego.

Przewodnictwo pierwszej sesji objął prof. dr hab. Witold Wołodkiewicz, który – po krótkim wstępie – oddał głos pierwszemu referentowi, uznanemu papirologowi i romanistcie prof. Józefowi Méléze-Modrzejewskiemu. Profesor Méléze-Modrzejewski wygłosił referat *Alexandre Jannée et les pharisiens* poddający rewizji *communis opinio*, zgodnie z którą Aleksander Jannée, arcykapłan i król Judei z dynastii Hasmoneuszów skonfliktowany z faryzeuszami nakazał ukaranie buntowników karą ukrzyżowania – w jego opinii wymierzona im kara, choć równie niehumanitarna, miała inny charakter. Po nim głos zabrał wybitny włoski romanista prof. Luigi Labruna z Università di Napoli Federico II, który swoje wystąpienie, *La quasiadfnitas di Henryk Kupiszewski*, poświęcił zagadnieniu powinowactwa w prawie rzymskim, tematyce która była przedmiotem zainteresowania również Profesora Kupiszewskie-

go. Trzecim referentem był prof. Luigi Capogrossi Colognesi z rzymskiego uniwersytetu La Sapienza, który swoje wystąpienie zatytułował *L'usura degli strumenti ermeneutici tradizionali e una nuova riflessione sulla storia dei diritti reali in Roma antica*. Na zakończenie sesji przedpołudniowej prof. Laurens Winkel z Uniwersytetu w Amsterdamie omówił kontrakt zlecenia w prawie rzymskim i jego recepcję. Referent w wystąpieniu *The contract of mandate and its reception* nawiązał do licznych kontrowersji, które wzbudza ów kontrakt zlecenia w doktrynie romanistycznej: jego konsensualny charakter, pochodzenie ze sfery *ius gentium*, zakres odpowiedzialności kontraktowej stron, a także budowa samej formułki procesowej *actio mandati directa* i jej infamujący charakter. Po jego wystąpieniu i krótkiej dyskusji przewodniczący sesji zamknął obrady.

Sesja następną, której przewodniczył prof. Józef Méléze-Modrzejewski, była poświęcona w przeważającej części zagadnieniom związanym z metodologią badań w dyscyplinach romanistycznych i roli, jaką w poznaniu i rekonstrukcji antycznej rzeczywistości odgrywają papirologia prawnicza i archeologia. Pierwszy zabrał głos badacz z Università di Padova prof. Luigi Garofalo, który, nawiązując do rozważań Profesora Kupiszewskiego na temat rzymskiej koncepcji *humanitas*, przedstawił referat *Humanitas e diritto romano*. Zwrócił on przede wszystkim uwagę na oryginalny charakter tej koncepcji i jej oddziaływanie na prawo rzymskie oraz wieloaspektowe powiązania idei *humanitas* z historią i filozofią prawa, nie tylko w starożytności ale i współcześnie. Po referacie prof. Garofalo został odczytany referat prof. dr. hab. Janusza Sondla *Prawo rzymskie w świecie współczesnym według Henryka Kupiszewskiego*. Referent w swoim wystąpieniu szczególnie podkreślił doniosłą rolę prawa rzymskiego w edukacji przyszłych prawników z uwagi na uniwersalne wartości etyczne, których jest nośnikiem, wartości wyrażające się między innymi we wspomnianej w poprzednim referacie idei *humanitas*. Następnie prof. dr. hab. Witold Wołodkiewicz wygłosił referat *Henryka Kupiszewskiego wizja prawa rzymskiego*, w którym zwrócił uwagę na znaczenie papirologii prawniczej w studiach nad prawem rzymskim. Na zakończenie sesji popołudniowej prof. dr. hab. Marek Kuryłowicz w wystąpieniu *'Illotis manibus'. Henryk Kupiszewski i współczesne dyskusje romanistyczne w Polsce* nawiązał w tonie polemicznym do współczesnych tendencji w naukach romanistycznych, zwracając uwagę na znaczenie takich nauk jak papirologia prawnicza, archeologia czy filologia. W jego przekonaniu dzięki łączeniu studiów nad prawem rzymskim z wyżej wymienionymi naukami możliwe jest nie tylko poszerzenie wiedzy na temat samego prawa rzymskiego, ale i podsyć zainteresowania nim nie tylko w perspektywie propedeutyki prawa cywilnego. Po ożywionej dyskusji sesję zamknięto.

Na zakończenie konferencji prof. dr. hab. Maria Zabłocka w imieniu organizatorów sympozjum zwróciła się z podziękowaniem do uczestników konferencji, referentów i dyskutantów oraz wszystkich przybyłych na sesję naukową gości, a także pracowników Katedry Prawa Rzymskiego, którzy brali udział w jej organizacji.

Po zakończeniu części naukowej w kościele ss. wizytek odprawiono mszę w intencji Profesora Henryka Kupiszewskiego.

ZUZANNA BENINCASA (Warszawa)

**SYMPOZJUM NAUKOWE:
„PRAWO KARNE I POLITYKA W PAŃSTWIE RZYMSKIM”
ORAZ JUBILEUSZ PROFESORA MARKA KURYŁOWICZA**

W dniach 16-17 maja 2014 r. odbyło się w Lublinie VIII sympozjum naukowe z zakresu rzymskiego prawa karnego, tym razem na temat *Prawo karne i polityka w państwie rzymskim*. Konferencja została zorganizowana przez Katedrę Prawa Rzymskiego UMCS przy współpracy Zakładu Historii Starożytnej UMCS w związku z przypadającymi w 2014 r. obchodami 70-lecia UMCS oraz jubileuszem 70. urodzin Profesora Marka Kuryłowicza.

Uroczystość zaszczyliło swoją obecnością liczne grono gości, m.in. rektorzy UMCS i KUL, władze i pracownicy Wydziału Prawa i Administracji UMCS, Katedry Prawa Rzymskiego KUL i Zakładu Historii Starożytnej UMCS, a także osoby związane naukowo z Katedrą Prawa Rzymskiego UMCS, z osobą Jubilata oraz problematyką rzymskiego prawa karnego. Reprezentowane były prawie wszystkie ośrodki romanistyczne w Polsce.

Podczas pierwszej części sympozjum, która odbyła się w siedzibie Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, laudację z okazji jubileuszu Profesora Marka Kuryłowicza wygłosiła dziekan Wydziału Prawa i Administracji UMCS – prof. dr hab. Anna Przyborowska-Klimeczak, która przedstawiła przede wszystkim funkcje pełnione przez Jubilata na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej. Profesor Marek Kuryłowicz sprawował w latach 1981-1987 funkcję prodziekana Wydziału Prawa i Administracji UMCS, następnie przez dwie kadencje dziekana tegoż Wydziału (1990-1996), prorektora filii UMCS w Rzeszowie (1996-1999) oraz dyrektora Instytutu Historii i Teorii Państwa i Prawa UMCS (2008-2012). Nieprzerwanie od 1977 r. zajmuje stanowisko kierownika Katedry Prawa Rzymskiego UMCS. W swojej karierze prowadził zajęcia również na Wydziale Prawa Uniwersytetu Rzeszowskiego (także jako kierownik Zakładu Prawa Rzymskiego URz) oraz w Wyższej Szkole Prawa i Administracji w Przemysłu i Rzeszowie. Obecnie prof. M. Kuryłowicz wykłada poza macierzystą uczelnią prawo rzymskie w Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie, gdzie pełni funkcję kierownika Katedry Historii Prawa i Państwa. Głównym miejscem aktywności Jubilata pozostawał jednak zawsze Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, z którym związany był już od czasu studiów.

Następnie głos zabrał rektor UMCS – prof. dr hab. Stanisław Michałowski. Jego Magnificencja podziękował Profesorowi Markowi Kuryłowiczowi za wieloletnią pracę na rzecz uczelni, określając Jubilata jako „człowieka Uniwersytetu”. Rektor UMCS podkreślił ponadto wspaniałą karierę naukową Profesora, jego wkład na rzecz lubelskiego środowiska akademickiego oraz fakt, iż bez takich uczonych lubelski ośrodek naukowy nie mógłby osiągnąć swej dotychczasowej pozycji. Z kolei zabrał głos rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II, ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński. Ksiądz Profesor, pierwszy naukowy uczeń i doktorant Jubilata, przybliżył w swej laudacji etapy kariery naukowej Profesora Marka Kuryłowicza na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, zwrócił też uwagę, iż Jubilat prowadził w latach 1979-1998 zajęcia również na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie pełnił w tym okresie funkcję kierownika Katedry Prawa Rzymskiego. Podniósł po-

nadto wszechstronność zainteresowań naukowych M. Kuryłowicza, które obejmują: historię źródeł prawa rzymskiego, rzymskie prawo rodzinne i spadkowe, prawo rzymskie w Akademii Zamojskiej, zobowiązania i prawo rzeczowe, rzymskie prawo karne, historię nauki i nauczania prawa rzymskiego oraz praw antycznych w Polsce, historię badań nad prawem rzymskim, wartości prawa rzymskiego, romanistyczne korzenie europejskiej kultury prawnej i historię notariatu. Twórczość ta zasługuje według ks. prof. A. Dębińskiego na wysoką ocenę – jest oryginalna, nieszablonowa, oparta na rzetelnej analizie źródeł, brak w niej jakichkolwiek oznak pośpiechu i związanej z tym powierzchowności. Ksiądz Rektor zwrócił także uwagę na osiągnięcia Jubilata w zakresie dydaktyki oraz kształcenia kadry, m.in. jako wspaniałego, wieloletniego wykładowcę akademickiego, cechującego się pasją rzetelnego przekazywania wiedzy. Na zakończenie wystąpienia ks. prof. Antoni Dębiński wyraził słowa podziękowania dla Jubilata za wieloletnią i wszechstronną pracę naukową, wiedzę, doświadczenie, mądrość przekazywaną studentom i młodszym pracownikom naukowym oraz wkład w rozwój nauki i złożył serdeczne gratulacje z okazji jubileuszu.

Następnie zabrał głos prof. dr hab. Krzysztof Amielańczyk z Katedry Prawa Rzymskiego UMCS, który w swej laudacji przybliżył działalność Jubilata w zakresie organizacji nauki prawa rzymskiego w ośrodku lubelskim. Jak podkreślił, Jubilat wypromował liczną grupę doktorów oraz samodzielnych pracowników naukowych we wszystkich strukturach uczelnianych w których przyszło mu pracować, tj. zarówno na UMCS (prof. dr hab. Krzysztof Amielańczyk), na KUL im. Jana Pawła II (ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński, dr hab. prof. Marzena Dyjakowska), jak również na Uniwersytecie Rzeszowskim (dr hab. prof. Renata Świrgoń-Skok). Księdzu Rektorowi, który przejął Katedrę po Jubilacie udało się nawet wzmocnić ją o młodych pracowników, z których już dwoje osiągnęło stopnie doktora habilitowanego. W rezultacie bezpośrednich starań Profesora, jak i tych pośrednich z wydatnym udziałem księdza prof. Antoniego Dębińskiego, obecnie Lublin posiada 6 samodzielnych badaczy prawa rzymskiego, w tym 2 tytułarnych profesorów (trzeci sprawę tytułu właśnie finalizuje). W tym zakresie ośrodek lubelski nieznacznie tylko ustępuje stołecznej Warszawie. Prof. Amielańczyk przedstawił dotychczasowe dokonania Profesora Marka Kuryłowicza na rzecz lubelskiej szkoły rzymskiego prawa karnego, nazywanej także „szkołą lubelską prof. M. Kuryłowicza”. Cykl sympozjów poświęconych rzymskiemu prawu karnemu skierowany był przy tym na integrację i współpracę międzyuczelnianą (Katedry Prawa Rzymskiego UMCS i KUL), ale także interdyscyplinarną (Zakład Historii Starożytnej UMCS i podobne ośrodki krajowe). Jak podkreślił mówca, w tym ostatnim aspekcie prof. Marek Kuryłowicz wyprzedził znacznie czas, zwłaszcza dziś kiedy realia nauki polskiej określa parametryzacja i walka o granty, w której największe szanse mają właśnie projekty międzyuczelniane i interdyscyplinarne. Na zakończenie złożył Profesorowi Markowi Kuryłowiczowi podziękowania za dotychczasowe wsparcie na drodze naukowej oraz najserdeczniejsze życzenia z okazji jubileuszu. Następnie zabrał głos dyrektor Instytutu Historii i Teorii Państwa i Prawa UMCS – prof. dr hab. Wojciech Witkowski, wieloletni współpracownik oraz przyjaciel Jubilata, który przedstawił jego dotychczasową karierę naukową, jak również niektóre życiowe pasje. Kilka kolejnych wystąpień wygłosili przyjaciele z UMCS oraz romaniści z innych ośrodków krajowych, a reprezentowane były – jak wspo-

mniano – prawie wszystkie. Tę część obrad konferencyjnych zamknął sam Jubilat, który skierował podziękowania dla władz rektorskich, wydziałowych oraz Instytutu, a także zgromadzonych przedstawicieli nauki prawa rzymskiego z polskich ośrodków uniwersyteckich. W swej mowie, przetykanej łacińskimi paremiami prawniczymi, wskazał na niektóre aspekty swojej drogi akademickiej, stwierdzając w podsumowaniu sentencjonalnie: *Feci quo potui, faciant meliora sequentes*.

Dalsze obrady odbyły się na Wydziale Prawa i Administracji UMCS. Wygłoszono w sumie, w ciągu 2 dni, 15 referatów: *Iudicis et amici officium salvare*. *Na marginesie Gell. 1.3* (J. Zabłocki); „... *A kiedy pieniędzy publicznych na to nie wystarczało...*”. *Uwagi o karaniu lichwiarstwa w rzymskiej republice* (A. Pikulska-Radomska); *Aulus Gellius, Noctes Atticae 4,14* czyli o prawnokarnych granicach ochrony godności urzędniczej (M. Dyjakowska); *Polityczne aspekty ustaw karnych cesarza Justyniana w sprawach religijnych* (R. Świrgoń-Skok); *Represje karne stosowane wobec bankierów rzymskich* (P. Niczyporuk); *Zakreślenie podstawy odpowiedzialności karnej w inscriptio w procesie karnym późnego cesarstwa rzymskiego* (W. Mossakowski); *Prawo karne i polityka. Czy rzymscy prawodawcy prowadzili ukierunkowaną politykę karną?* (K. Amielańczyk); *Pozycja prawna advocatus fisci* (B. Sitek); *Instrumentum vocale* czyli o niezwykłych negocjacjach władz rzymskich z... niewolnikami Antoniusza (D. Słapek); *Jak się zemścić na cenzorach? Zakres odpowiedzialności karnej strażników moralności* (A. Tarwacka); *CTh 9.14.1 = C. 9.16.7 (a. 374) – pierwszy dziejowy zakaz dzieciobójstwa?* (J. Wiewiorowski); *Telum manu fugit. Uwagi na temat nieumyślności w Dekrecie Gracjana* (M. Jońca); *Polityka a prawo karne. Ustawodawstwo karne cesarza Augusta na tle wydarzeń w latach 22-18 p.n.e.* (H. Kowalski); *Sposoby wykonania kary śmierci: polityka czy „fantazja” cesarska?* (A. Pawłowska-Mucha); *Proces katylinarczyków jako przykład rzymskiego „procesu politycznego”* (A. Chmiel).

Uczestnicy w podsumowaniu konferencji wyrazili uznanie dla lubelskiego środowiska romanistyki prawniczej, a szczególnie dla Jubilata, inspiratora i organizatora badań nad problematyką rzymskiego prawa karnego. Materiały z konferencji zostaną wydane drukiem, a lubelskie sympozja będą kontynuowane.

ANDRZEJ CHMIEL (Lublin)

OGÓLNOPOLSKI ZJAZD KATEDR DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH W KRAKOWIE „MYŚL POLITYCZNO-PRAWNA. TEORIA I METODOLOGIA”

W dniach 8-11 czerwca 2014 r. odbył się w Krakowie Ogólnopolski Zjazd Katedr Doktryn Politycznych i Prawnych pt. *Myśl polityczno-prawna. Teoria i metodologia*. Konferencję zorganizowała Katedra Historii Doktryn Politycznych i Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Konferencję otworzył prof. dr hab. Michał Jaskólski, który serdecznie przywitał przybyłych do Krakowa gości. W imieniu władz Uniwersytetu Jagiellońskiego głos

zabrał prorektor ds. dydaktyki prof. dr hab. Andrzej Mania, który przypomniał, że konferencja jest ważną częścią obchodów 650-lecia krakowskiej uczelni i podkreślił, iż doktryny polityczno-prawne są dyscypliną o znacznym zakresie oddziaływania. Życzył zebrany satysfakcjonującego przebiegu obrad. Głos zabrała też p. Justyna Kossak, dyrektor działu praw autorskich w wydawnictwie Wolters Kluwer, która zachęciła wszystkich do współpracy z wydawnictwem. Jednocześnie przypomniała, iż w 2008 r. wydawnictwo opublikowało tom pokonferencyjny pt. *Czas a trwanie idei politycznych i prawnych*, który był efektem zjazdu historyków doktryn z 2007 r.

Obrady rozpoczęła sesja zatytułowana *Tradycja i współczesność historii doktryn politycznych i prawnych*. Przewodniczył jej prof. dr hab. Lech Dubel, który podkreślił, iż doktryny polityczno-prawne jako dyscyplina akademicka przechodzi trudne momenty. Po pierwsze, są one skutkiem dyskusji o jej miejscu na wydziałach prawa. Po drugie, są one wynikiem nowej sytuacji politycznej na świecie, której genezy szukać należy w końcu lat 60. XX w. i narodzinach koncepcji końca wieku ideologii.

Jako pierwsza wystąpiła prof. dr hab. Krystyna Chojnicka, która przedstawiła referat *Filozofia historii w dydaktyce myśli politycznej*. Prof. Chojnicka uznała, iż historycy doktryn są jednocześnie historiozofami, choć jak przyznała, ostatnie 50 lat nie było łatwe dla samej historiozofii. W swym wystąpieniu wskazała na dwie tezy: po pierwsze, uznała, że celem dydaktycznym doktryn polityczno-prawnych jest wskazanie jedności i sensu historii. Po drugie, mówiła o konieczności istnienia historii w treściach wykładanych w ramach doktryn. Obie te tezy wypływają z przekonania o wpływie wielkich myślicieli na inne doktryny oraz na istniejącą rzeczywistość społeczno-polityczną.

Drugi referat, zatytułowany *Problem klasyfikacji doktryn*, przedstawił prof. dr hab. Andrzej Sylwestrzak. Profesor uznał, iż nie sposób wyklądać historię doktryn bez przyjęcia określonej apriorycznej klasyfikacji. Jako przykład nowego spojrzenia zaproponował oparcie wykładu na podziale na doktryny ogólne oraz doktryny poszczególnych dziedzin prawa pozytywnego, m.in. prawa międzynarodowego, konstytucyjnego, karnego i cywilnego. W innym ujęciu, które jak przyznał, sam stosuje, prof. Sylwestrzak zaproponował podział wykładu na dwie części: historię doktryn oraz filozofię prawa. Drugi dział obejmuje wykład aksjologii systemu wartości, który leży u podstaw systemu konstytucyjnego.

Następnym mówcą był prof. dr hab. Roman Tokarczyk, który wygłosił referat pt. *Teoria i metodologia myśli polityczno-prawnej czasu postmodernizmu*. Przedmiotem wykładu była teoria postmodernizmu, co jak słusznie przyznał prof. Tokarczyk, jest sprzecznością samą w sobie. W pierwszej części wystąpienia przedstawił projekt nowego rozdziału swego wielokrotnie wznawianego podręcznika *Współczesne doktryny polityczne*. Następnie prof. Tokarczyk zaprezentował podstawowe elementy ideologii postmodernizmu.

W drugiej części sesji odbyła się debata nad tezami zaprezentowanych referatów, w której oprócz referentów odpowiadających na pytania, głos zabrali: prof. dr hab. Michał Jaskólski, prof. dr hab. Maria Zmierczak i prof. dr hab. Adam Czarnota.

Miłym punktem konferencji był uroczysty obiad, którego gospodarzem był prezydent Krakowa prof. dr hab. Jacek Majchrowski.

Drugiej sesji, zatytułowanej *Rozważania o metodologii*, przewodniczył prof. dr hab. Hubert Izdebski. Wskazał on, iż w pierwszej kolejności konieczne jest określenie przedmiotu dyscypliny, która funkcjonuje przecież pod różnymi nazwami: historia doktryn, historia myśli, historia idei. Prof. Izdebski wyraził wątpliwość, czy będzie to ten sam przedmiot, do którego odnosi się wspólna metodologia. Uznał, iż zajmuje się on aksjologią systemu prawnego, który dziś jest multicytryczny. Jednocześnie zaznaczył, iż stary podział na dyscypliny jest nieaktualny oraz wyraził przekonanie, że tożsamości przedmiotu można szukać nie tylko w ramach jednej dyscypliny, tworząc przedmiot nie tyle interdyscyplinarny, ile postdyscyplinarny.

Prof. dr hab. Stanisław Filipowicz przedstawił referat zatytułowany *Badania w dziedzinie myśli politycznej. Pomiędzy epistemologicznym absolutyzmem a etnografią*. W pierwszej kolejności prof. Filipowicz zajął się problemem konstytuowania się prawdy w badaniach, wskazując, iż dzieje się to nie przez aprioryczne domysły, lecz wskutek określonych sytuacji komunikacyjnych. Stwierdził, iż przedmiotem omawianej dyscypliny jest *myślenie o myśleniu*. Następnie zajął się problemem pojęcia *prawdy* i możliwości zastąpienia jej pojęciem *przekonań*. Ponadto prof. Filipowicz uznał, iż dotychczasowe koncepcje wiedzy zostały zarchiwizowane. W tym kontekście zastanawiał się, czy potrafimy jeszcze zadawać istotne pytania, także w takim znaczeniu, że zainteresują one naszych studentów.

W dalszej części wystąpił prof. dr hab. Adam Czarnota, który wygłosił referat zatytułowany *Czym była, czym jest, a czym może być historia idei? O quasi tożsamości dyscypliny, interdyscyplinarności i kilku kwestiach teoretyczno-metodologicznych*. Prof. Czarnota uznał, że doktryny polityczno-prawne to dyscyplina eklektyczna w metodzie i przedmiocie badań, zaś jej najważniejszą cechą jest interdyscyplinarność. Zajmują się nią specjaliści dwóch rodzajów: archiwiści kolekcjonujący wycinki myśli politycznej oraz filozofowie wielkich idei. Ponadto prof. Czarnota przedstawił najnowsze tendencje, polegające na rozmyciu granicy między nauką o kulturze (*cultural studies*) a historią myśli politycznej i prawnej.

Ostatni w tej części obrad wystąpił dr hab., prof. UŁ Maciej Chmieliński, który zaprezentował referat pt. *Doktryny polityczno-prawne w badaniach empirycznych*. Prof. Chmieliński przedstawił sprawozdanie z badań prowadzonych przez ośrodek łódzki, których celem jest ustalenie stopnia rozumienia oraz wzajemnych zależności między poszczególnymi kategoriami aksjologii demokracji w świadomości społecznej.

Następnie prof. Hubert Izdebski otworzył dyskusję, w której uczestniczyli m.in.: dr hab., prof. UJ Beata Polanowska-Sygulska, prof. dr hab. Krzysztof Pałeczki i prof. dr hab. Waław Uruszczak.

Kolejnej sesji, zatytułowanej *Historia doktryn a nauki pokrewne*, przewodniczył prof. dr hab. Dariusz Szpoper. Pierwsza wystąpiła prof. dr hab. Maria Zmierczak, która zaprezentowała referat pt. *Smith, Marks, Keynes i Hayek. Myśl ekonomiczna a myśl polityczno-prawna w dydaktyce doktryn politycznych i prawnych*. Prof. Zmierczak wskazała na dwa zjawiska. Z jednej strony mamy do czynienia z zawłaszczaniem przez nauki ekonomiczne szerokich sfer doktryn polityczno-prawnych. Z drugiej strony, doktryny ekonomiczne bardzo mocno wpływają na prezentowane przez poszczególnych myślicieli koncepcje sprawowania władzy. Prof. Zmierczak

zakończyła swoje wystąpienie postulatami rozszerzenia wykładu z doktryn o kwestie ekonomiczne.

Drugi w tej sesji wystąpił dr hab. Kazimierz M. Ujazdowski, który wygłosił referat pt. *Nieodzowność doktryn. Identyfikacja tożsamości konstytucji na przykładzie konstytucjonalizmu francuskiego*. Referent zauważył, iż należy pozostać na naturalnych polach badawczych dyscypliny, np. analizie doktrynalnej ustroju politycznego, która jest niezbędna dla ustalenia tożsamości konstytucji. Jednocześnie jednak należy wyjść poza analizę dogmatyczną i posługiwać się analizą doktrynalną. Jako przykład takiego postępowania podał Francję, gdzie specyfiki tamtejszej nauki o konstytucji nie sposób zrozumieć bez analizy doktryn politycznych i prawnych.

Ostatni w tej części wystąpił dr Tomasz Scheffler, który wygłosił referat pt. *Uwagi o przedmiocie i metodzie doktryn politycznych i prawnych*. W pierwszej kolejności dr Scheffler zwrócił uwagę na słabości dyscypliny, mówiąc m.in. o braku opowiedzenia się za jedną metodologią, braku wytworzenia wspólnego modelu badawczego i braku opisu sposobów rekonstrukcji myśli. Następnie wskazał na trzy możliwe drogi porzucenia paradygmatu historycznego, mówiąc o rozwoju doktryn w kierunku filozofii polityki, w kierunku działań interkulturowych związków praw i kultury lub kierunku powrotu do prawa i dogmatyki prawnej. Na koniec zaproponował wprowadzenie nowych terminów: doktrynolog (zamiast historyk doktryn) oraz doktrynologia (zamiast historia doktryn).

W dyskusji głos zabrali m.in.: prof. dr hab. Andrzej Sylwestrzak, dr Karol Kuźmich, prof. dr hab. Michał Jaskólski oraz dr hab., prof. UW Adam Bosiacki.

Następny dzień konferencji otworzyła czwarta sesja zatytułowana *Czy dominacja myśli zachodniej?*, której przewodniczyła prof. dr hab. Barbara Stoczewska. Pierwszy wystąpił prof. dr hab. Michał Śliwa, który przedstawił referat pt. *O potrzebie syntezy współczesnej polskiej myśli politycznej*. Przyznał, iż jest to trudne zadanie, a tego typu dzieł nie powstało do tej pory zbyt wiele, choć nie jest to wyłącznie problem myśli polskiej. Prof. Śliwa skonstatował, iż polskiej myśli brakuje dynamiki, wskutek czego nie nadąża ona za zmianami okresu przejściowego, w którym żyjemy. Wyraził także wątpliwość, czy dziś polska myśl polityczna wpływa na polską rzeczywistość.

Dr hab., prof. UJ Arkady Rzegocki zaprezentował referat pt. *O roli polskiej myśli politycznej*. Rozpoczął od myśli Pawła Włodkowica, podkreślając, iż jego koncepcje przyczyniły się do pokonania Państwa Krzyżackiego nie tylko militarnie, ale i intelektualnie. Prof. Rzegocki mówił także o potrzebie ofensywy polskiej humanistyki, zwłaszcza refleksji nad myślą polityczną, w sferze nauki o państwie i prawie.

Ostatni w tej części wystąpił dr hab., prof. UW Mirosław Sadowski, który zaprezentował referat zatytułowany *Pomiędzy Kiplingiem a Saidem. Myśl polityczno-prawna w dobie globalizacji*. Prof. Sadowski przedstawił rozważania, na ile zasadne jest, a na ile możemy i jesteśmy uprawnieni metodologicznie do zajmowania się doktrynami innych kultur niż zachodnia.

W drugiej części tej sesji odbyła się debata, w której głos zabrali m.in.: dr Olgierd Górecki, prof. dr hab. Adam Czarnota i prof. dr hab. Stanisław Filipowicz.

Piątą sesję, zatytułowaną *Dyskurs o dydaktyce. Część I*, otworzył jej przewodniczący, prof. dr hab. Wiesław Kozub-Ciembroniewicz. Dr hab. Anna Ciłkowska-Kimla wygłosiła referat pt. *Rola historii idei w kształceniu akademickim*. Uznała ona

historię doktryn za najważniejszy przedmiot w historii kształcenia akademickiego, ponieważ pozwala nam „być sprawiedliwym w życiu”. Dzieje się tak, gdyż dyscyplina ta posiada najdoskonalsze instrumenty do analizy rzeczywistości politycznej. Ponadto jej nauka jest niezbędnym warunkiem wytworzenia i wyostrenia zmysłu rzeczywistości, zwłaszcza w sferze politycznej.

Referat zatytułowany *Między historią a teorią – kilka uwag na temat statusu doktryn politycznych i prawnych jako specjalizacji naukowej* wygłosił mgr Andrzej Bryl. Referent wyraził przekonanie, iż doktryny polityczno-prawne powinny wyjść naprzeciw aktualnej praktyce politycznej, gdyż jako przedmiot akademicki mają charakter relacyjny i dialektyczny. Ich wykładanie daje ponadto możliwość wskazania sprzężenia zwrotnego między myślą a rzeczywistością polityczną.

Dyskusję rozpoczął prof. Kozub-Ciembroniewicz. Uznał on, iż idee są najważniejsze. Jednocześnie wskazał, że w wykształceniu politologicznym wykład z doktryn odgrywa bardzo ważną rolę. Za równie ważne w naukach prawnych uznał przedstawienie kwestii historycznych, ponieważ doktryny stanowią zaplecze prawa ustrojowo-konstytucyjnego. Ponadto w debacie głos zabrali m.in.: prof. dr hab. Andrzej Sylwestrzak, mgr Tobiasz Bocheński oraz prof. dr hab. Maria Zmierczak.

Kolejnym punktem obrad krakowskiej konferencji było walne zebranie członków Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej. Przedstawiono na nim sprawozdanie z działalności za rok 2013. Prezes PTMP, dr hab., prof. UW r Maciej Marszał, zaprezentował osiągnięcia stowarzyszenia, mówiąc m.in. o zorganizowanych konferencjach, w tym o międzynarodowej konferencji pt. *Rodzinna Europa. Europejska myśl polityczna a wyzwania XXI wieku*, która odbyła się w kwietniu 2013 r. w Wilnie. Konferencja ta była wspólnym dziełem PTMP oraz Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy.

Ostatniej sesji obrad, zatytułowanej *Dyskurs o dydaktyce. Część II*, przewodniczył prof. dr hab. Ryszard Małajny. Dr Jacek Malczewski zaprezentował referat pt. *Między prezentyzmem a kontekstualizmem. Refleksje wykładowcy historii myśli politycznej*. Dr Andrzej Madeja przedstawił wystąpienie pt. *Ile historii w doktrynach, czyli o poszukiwaniu optimum między przeszłością a współczesnością. Rozważania z obszaru dydaktyki w realiach publicznej uczelni wyższej*. Dr Marta Baranowska oraz dr Marcin Niemczyk przedstawiли referat pt. *Debata oksfordzka jako aktywizująca metoda asymilacji wiedzy z zakresu doktryn polityczno-prawnych oraz skutecznego zdobywania przez studentów umiejętności i kompetencji społecznych*. Mgr Filip Cyuńczyk wygłosił referat zatytułowany *Czy nauczanie historii doktryn na studiach prawniczych jest konieczne i czy musi być nudne? Kilka refleksji niedawnego studenta*. Sesję zakończyła dyskusja.

Krakowską konferencję uznać należy za wydarzenia ważne. Przede wszystkim niezwykle trafny był wybór tematu. Jak zaznaczyli organizatorzy, na jego wybór wpływ miały dwie przesłanki. Po pierwsze, rozmowy i dyskusje programowe, które od lat toczą się w środowisku historyków doktryn w kontekście zmniejszenia się liczby studentów oraz przebudowy programu studiów prawniczych. Po drugie, to efekt coraz silniej odczuwanej potrzeby unowocześnienia formy, w jakiej przekazywana jest wiedza z zakresu myśli politycznej i prawnej. Referaty przedstawione na sesjach odpowiedziały na wiele istotnych pytań metodologicznych. Pojawiły się nowe uję-

cia pewnych problemów oraz świeże spojrzenie na doktryny polityczno-prawne jako dyscyplinę naukową i przedmiot dydaktyki. Z pewnością tom pokonferencyjny będzie obowiązkową lekturą dla wszystkich wykładowców oraz badaczy doktryn polityczno-prawnych.

MICHAŁ URBAŃCZYK (Poznań)

KONFERENCJA MIĘDZYNARODOWA „DER TRAUM VOM FRIEDEN – UTOPIE ODER REALITÄT?” W BUDAPESZCIE

Pierwsza wojna światowa, której okrucieństwo zostało przyćmione przez okrucieństwo drugiej, z pewnością nie została jednak zapomniana. W setną rocznicę jej wybuchu toczą się nadal debaty o wpływie na późniejsze losy Europy i świata właśnie tej pierwszej wojny, którą Tomasz Mann nazwał prakatastrofą (*Urkatastrophe*) Europy. Uczestnicy zorganizowanej w dniach 4-5 czerwca 2014 r. w Budapeszcie konferencji na temat „Marzenie o pokoju – utopia czy rzeczywistość?” skupiali się nie tyle na przebiegu I wojny, ile na jej długotrwałych skutkach i oddziaływaniach, na zmianie psychospołecznej, przede wszystkim na marzeniu o pokoju, którego ta wojna nie zniszczyła.

Konferencja odbywała się na Uniwersytecie Andrássy’ego, jednej z nowych uczelni, powstałych po zmianie systemowej, tak jak Uniwersytet Środkowoeuropejski G.Sorosa. Uniwersytet Andrássy’ego został założony w 2001 r., jest węgiersko-międzynarodową uczelnią, językiem wykładowym jest niemiecki. Współfinansowany jest przez Węgry, RFN, Austrię, Bawarię, Badenię-Wirtembergię, Szwajcarię i włoski region autonomiczny Trentino-Tyrol Południowy. Wśród współorganizatorów konferencji znalazła się Ambasada RP w Budapeszcie oraz Instytut Polski, którego pracownicy, dyrektor Katarzyna Sitko i Jarosław Bajaczyk, aktywnie wspomagali realizację projektu.

Konferencja była bardzo intensywna, ogłoszono na niej 17 referatów, po których z reguły toczyła się dyskusja; odbył się także jeden panel dyskusyjny. Pierwszym występującym był prof. dr hab. Tomasz Schramm (Wydział Historyczny UAM), który przedstawił analizę teorii Jana Blocha i Normana Angella, dwóch najwybitniejszych pacyfistycznych myślicieli początku XX w., którzy uzasadniali bezcelowość i wręcz niemożliwość wojny. Tytuł referatu, *The Great Illusion about the Impossibility of the War: Analytic Studies by Jan Bloch and Norman Angell*, podkreśla, jak bardzo ci dwaj pacyfiści się mylili. Trzy referaty poświęcono stosunkowi do wojny w społeczeństwie węgierskim, czy raczej austro-węgierskim. Dr Julianne Brandt (Uniwersytet Ludwika Maksymiliana, Monachium) w referacie *Von der Errungenschaft des Friedens zur Verteidigung des Krieges: Evangelische Zeitschriften In Ungarn von 1900 bis in den Ersten Weltkrieges*, dr Hannes Leidinger (Uniwersytet Wiedeński) w tekście *Krieg und Friede in den Parlamentsdebatten in Wien und Budapest vor 1914* przedstawiał ten stosunek, analizując debaty zarówno Rady Państwa

jak i parlamentu węgierskiego, natomiast Dr Henriett Kovács (Andrássy Universität) w referacie *Gegen den Krieg oder neben dem Krieg? Die ungarische Friedensbewegung am Vorabend und beim Ausbruch des Ersten Weltkrieges*, przypomniała tradycje i działaczy węgierskiego ruchu pacyfistycznego.

Kolejne referaty przedstawiały reakcje na wybuch wojny i jej skutki. Doktorant Lorenzo Marmiroli (Sapienza University w Rzymie) opisał nastroje Włochów po wybuchu wojny w wystąpieniu *Peace Perspectives after the Outbreak of WWI: a Comparison between the Cultural Magazines L'Unita- problemi della vita italiana and Nyugat (1914-1915)*, Dr Enikő Dác (Uniwersytet Ludwika Maksymiliana w Monachium) w wystąpieniu *Friedens- und Kriegsdiskurs von sächsischen Abgeordneten im ungarischen Parlament während des Ersten Weltkrieges* przedstawiła stanowisko reprezentujących mniejszość niemiecką saksońskich deputowanych do parlamentu węgierskiego podczas I wojny światowej. Referat dra Vladimira Huzjana, pracownika Chorwackiej Akademii Nauk, był przykładem zastosowania metody badań mikrohistorycznych: w wystąpieniu *'We gave all for the Emperor and Fatherland!' The Dead, Wounded and Disabled Soldiers in Varaždin – Microhistory of Victims of the Great War* przedstawił skutki wojny na przykładzie niewielkiej chorwackiej miejscowości, w oparciu o badania ksiąg cmentarnych, akt ubezpieczalni społecznej etc.

Kolejna sesja dotyczyła głównie powojennych działań na rzecz pokoju. Katalin Helmich, doktorantka psychologii (Uniwersytet w Pécs), bardzo dokładnie opisała tworzone po I wojnie stowarzyszenia na rzecz szkół uczących tolerancji, w wystąpieniu zatytułowanym *Free man in a free contry": The New Educational Fellowship's Efforts in Promoting Tolerance among Nations and Avoiding War (1921-1938)*. Szkoły takie działały w Szwajcarii, w Niemczech, w Polsce promowała tę ideę Helena Radlińska. Problemem *Hungary and the League of Nations* zajął się dr hab. Miklós Zeidler, reprezentujący budapeszteński Uniwersytet Eötvösa Loránda; doc. dr hab. Arpad Hornyák (Uniwersytet w Pécs) mówił o współpracy regionalnej małych państw w okresie międzywojennym, w wystąpieniu pod tytułem *An Attempt for Regional Cooperation of Small States in the Inter-war Period. The Balkan Entente 1934-1940*.

Sporo miejsca poświęcono też prawu międzynarodowemu. Poczynając od prawa wojny – fundamentalny obraz jego rozwoju dał dr Richard Lein (Uniwersytet Andrássy'ego) w referacie *Wunsch und Wirklichkeit: Der Krieg und das Völkerrecht*, po nadzieję na rozwój międzynarodowego prawa humanitarnego, czego wyrazem był referat Tamása Hoffmanna (Uniwersytet Corvina w Budapeszcie), *Universality vs. Cultural Identity: The Promise of International Humanitarian Law*. Niżej podpisała, w referacie *Der Einfluss des Ersten Weltkrieges auf die Entwicklung des Völkerrechts*, podkreślała zmianę kierunku rozwoju prawa międzynarodowego po I wojnie – zamiast wyłącznej troski o humanitaryzację wojny, po I wojnie światowej prawo międzynarodowe miało ją wykluczyć, a przynajmniej utrudnić, ideę sprawiedliwej wojny zastępując ideą „pokoju przez prawo”, wprowadzając Stały Trybunał Sprawiedliwości Międzynarodowej, arbitraż, pakt o nieagresji etc.

Jedną z sesji poświęcono teoriom uzasadniającym możliwość pokojowej współpracy i pokojowego rozwiązywania konfliktów. Tu obiektem rozważań oczywiście został Kant. Dr Anita Szücs (Uniwersytet Corvina) bardzo starannie przedstawiła

jego ideę wieczystego pokoju, nawiązując do możliwości aktualnego wykorzystania idei wielkiego filozofa. Tekst *Is Kant still alive? – the Kantian International Order in the 21st Century* koncentrował się na warunkach współpracy, określonych przez Kanta, który wskazywał na konieczność republikańskiej formy rządów państw mających współpracować ze sobą. Pokazano też postać pacyfisty Woodrowa Wilsona, w szczególności jego związki z amerykańskim ruchem pacyfistycznym – dotyczył tego referat dr Cristiny Griessler (Uniwersytet Andrassy'ego), *Friedensforschung und Idealismus: Woodrow Wilson als Rezipient und Wegbereiter*. Dr Maximilian Lakitsch (Austriackie Centrum Badań nad Pokojem i Rozwiązywaniem Konfliktów) przedstawił w referacie *Von der ewigen Utopie des Friedens* stale powracające współczesne dyskusje na temat możliwości utrzymania pokoju, co między innymi zapowiadał Fukuyama w głośnym *Końcu historii*.

Jeden z referatów oraz dyskusja panelowa obracały się wokół problemu współczesnego rozumienia pokoju. O tym, co znaczył pokój w czasach zimnej wojny po II wojnie światowej, mówił prof. dr Csaba Békés (Uniwersytet Corvina) w wystąpieniu zatytułowanym *The Post-World War II Peace Settlement and Conceptions of Peace in International Politics during the Cold War*. Uczestnicy dyskusji panelowej *Die Idee des Friedens und die Realität aktueller Konflikte*, moderowanej przez prof. dra László J. Kissá (Uniwersytety Andrassy'ego i Corvina), skupili się na wskazaniu, że pojęcie konfliktu nie dotyczy tylko wojny, ale i gospodarki, że w XXI w. konflikty bywają one na różnym tle, i że zawsze będą istniały.

Konferencji towarzyszyła wystawa dokumentów i fotografii, *Dictatorship and Democracy in the Age of Extremes*, przygotowana głównie przez monachijski Instytut für Zeitgeschichte, obrazująca najważniejsze wydarzenia XX w. Zorganizowano też „Spacer pokoju” (Peace Walk), czyli zwiedzanie miejsc mało znanych, z reguły pomijanych przez turystów, a związanych z postaciami czy wydarzeniami ważnymi dla walki o pokój, na trasie znalazła się na przykład tablica pamiątkowa ku czci Ferencza Kemeny'ego (1860-1944), który był wybitnym działaczem ruchu pokojowego, organizował liczne kongresy pokoju, a także stworzył Węgierski Komitet Olimpijski, który powstał jako szósty na świecie w 1895 r.

Relacjonowana konferencja jest częścią wielkiego projektu badawczego; kolejne obrady mają być poświęcone wpływowi I wojny światowej na życie polityczne w Europie międzywojennej – na rozwój faszyzmu i kryzys demokracji w dwudziestoleciu międzywojennym, a trzecie spotkanie ma dotyczyć pamięci o I wojnie światowej. Idea uczczenia rocznicy I wojny światowej bez ponownego rozważania winy za jej wybuch i bez przypominania wielkich bitew, skupienie się na dalekosiężnych skutkach tej wojny, nie bez powodu zwanej przez Anglosasów wielką, wydaje się niezwykle trafna.

MARIA ZMIERCZAK (Poznań)

XX FORUM MŁODYCH HISTORYKÓW PRAWA

W dniach 2-5 kwietnia 2014 r. w Cambridge odbyło się dwudzieste, doroczne Europejskie Forum Młodych Historyków Prawa. Organizatorem konferencji było Association of Young Legal Historians oraz Uniwersytet w Cambridge. Podstawowym językiem konferencji był angielski, ale kilka referatów wygłoszono po francusku. Oprócz perfekcyjnej organizacji samych paneli organizatorzy zadbali o spotkania integracyjne i umożliwili uczestnikom konferencji zwiedzenie *college'ów* – najcenniejszych architektonicznie.

Po raz pierwszy zjazd odbył się w kraju systemu *common law*. Stąd też i temat konferencji: *Common Laws*. Organizatorzy nieprzypadkowo użyli w tytule liczby mnogiej. Nie chcieli bowiem ograniczać wystąpień do problematyki systemu prawnego krajów anglosaskich. Zaprosili również do udziału osoby pragnące zaprezentować wyniki badań dotyczących roli precedensów w systemach prawa stanowionego, *ius commune*, prawa rzymskiego jako wspólnego europejskiego dziedzictwa oraz zagadnień związanych z recepcją i harmonizacją prawa. W ramach tak określonej problematyki pomieściło się przeszło 60 referatów, wygłoszonych przez przedstawicieli uniwersytetów całej Europy.

W konferencji uczestniczyli przedstawiciele aż 3 polskich uczelni. Maciej Miłkuła (Uniwersytet Jagielloński) w swoim wystąpieniu rozważył rolę precedensów w rozwoju prawa miejskiego w Polsce. Z kolei referat Szymona Paciorkowskiego (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza) dotyczył uregulowanej w BGB procedury udzielania dyspensy przez Ministra Sprawiedliwości II RP osobom, które po rozwodzie chciały wstąpić w nowy związek małżeński z osobą, z którą w trakcie trwania poprzedniego małżeństwa cudzołożyły. Natomiast Uniwersytet Warszawski reprezentowali: Marzena Wojtczak, Jarosław Kuisz, Jan Sowa oraz piszący te słowa. Ich wystąpienia dotyczyły odpowiednio: roli precedensów rzymskim i bizantyjskim Egipcie, istnienia lub nieistnienia w prawie państw dawnego Bloku Wschodniego pierwiastków charakterystycznych dla systemu *common law*, znaczenia orzecznictwa w rozwoju prawa wojskowego Rzeczypospolitej Obojga Narodów oraz recepcji napoleońskiego prawa rodzinnego na ziemiach polskich.

Forum dało okazję sporej grupie młodych badaczy z niemal całego kontynentu do zorientowania się w problematyce badań i wymiany uwag metodologicznych. Tematy poszczególnych wystąpień były zróżnicowane tak pod względem tematycznym, jak i geograficznym, przy czym w konkluzjach wielu dyskusji ich uczestnicy stwierdzali, że badanie na pozór odmiennych instytucji może nasuwać bardzo podobne pytania. Odpowiedzi na nie bywają zbliżone, choć materiały źródłowe będące podstawą badań pochodzą z różnych miejsc i okresów historycznych.

Kolejna edycja imprezy ma się odbyć po raz pierwszy poza geograficznymi granicami Europy. W przyszłym roku młodych historyków prawa gościć będzie Tel Awiw.

PIOTR POMIANOWSKI (Warszawa)

FINAŁ OLIMPIADY HISTORYCZNO-PRAWNEJ IM. MICHAŁA SZCZANIECKIEGO

23 maja 2014 r. na Uniwersytecie Warszawskim odbył się finał Olimpiady Historyczno-Prawnej im. Michała Szczanieckiego. Finał Olimpiady organizuje bowiem ośrodek, którego reprezentanci wygrali rywalizację w roku poprzednim.

Wzięły w nim udział reprezentacje aż 10 wydziałów prawa z całego kraju, z Uniwersytetów: w Białymstoku, Jagiellońskiego, Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Łódzkiego, Marii Curie-Skłodowskiej, Mikołaja Kopernika, Śląskiego, Warmińsko-Mazurskiego, Warszawskiego i Wrocławskiego (którego zasługą było zresztą odnowienie Olimpiady przed 20 laty).

Jury w składzie: Elżbieta Loska, Jan Halberda, Piotr Kołodko, Łukasz Korporowicz, Marian Mikołajczyk, Zbigniew Naworski, Piotr Pomianowski, Marek Podkowski, Wiesław P. Tekely oraz Jakub Urbanik, dwie równorzędne pierwsze nagrody przyznało reprezentacjom Uniwersytetu Jagiellońskiego (Łukaszowi Duško i Jakubowi Witczakowi) oraz Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (Ewelinie Włoczewskiej i Tomaszowi Kaniewskiemu). Trzecią nagrodę otrzymali studenci Uniwersytetu Łódzkiego (Mateusz Pała i Adriano Zbrojewski). Fundatorem nagród było Wydawnictwo C.H. Beck.

PIOTR POMIANOWSKI (Warszawa)

KOŁOKWIUM HABILITACYJNE DR MAŁGORZATY ŁUSZCZYŃSKIEJ

W dniu 13 listopada 2013 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej odbyło się kolokwium habilitacyjne dr Małgorzaty Łuszczynskiej, adiunkta w Katedrze Doktryn Politycznych i Prawnych.

Podstawą przewodu habilitacyjnego była monografia *Ubi ratio ibi ius. Doktryna prawna Świętego Tomasza z Akwinu*. Recenzentami pracy naukowej i dorobku habilitantki byli: prof. dr hab. Krystyna Chojnicka (UJ), prof. dr hab. Lech Dubel (UMCS), prof. dr hab. Janusz Justyński (UMK) oraz dr hab. prof. UW. Mirosław Sadowski.

Po przeprowadzeniu kolokwium i wysłuchaniu wykładu habilitacyjnego, zatytułowanego *Umowa społeczna jako fundament życia zbiorowego*, Rada Wydziału Prawa i Administracji UMCS postanowiła nadać doktor Małgorzacie Łuszczynskiej stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych.

GRZEGORZ ŁAWNIKOWICZ (Lublin)

POSTĘPOWANIE HABILITACYJNE DRA JAKUBA URBANIKA

Dnia 25 października 2013 r. Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu w Białymstoku nadała drowi Jakubowi Urbanikowi stopień doktora habilitowanego nauk prawnych na podstawie cyklu jednotematycznych publikacji poświęconych praktyce prawnej późnej starożytności:

- *A Priestly Divorce in the Seventh Century Palestine: Various Legal Orders at Work (the Case of P. Ness. III 57, a. 689)*, [w:] *Marriage: Ideal – Law – Practice. Proceedings of a Conference held in Memory of Henryk Kupiszewski*, red. Z. Służewska, J. Urbanik, Warsaw 2005, s. 199-218.
- *Compromesso o processo? Alternativa risoluzione dei conflitti e tutela dei diritti nella prassi della tarda antichità*, [w:] *Symposion 2005. Vorträge zur griechischen und hellenistischen Rechtsgeschichte*, red. E. Cantarella et al., Wien 2007, s. 377-400.
- *Dioskoros and the Law (on succession): Lex Falcidia revisited*, [w:] *Les archives de Dioscore d'Aphrodité cent ans après leur découverte. Histoire et culture dans l'Égypte byzantine*, wyd. J.-L. Fournet [= *Études d'archéologie et d'histoire ancienne*], Paris 2008, s. 117-142.
- *P. Oxy. LXIII 4397: the Monastery Comes First or Pious Reasons Before Earthly Securities*, [w:] *Monastic Estates in Late Antique and Early Islamic Egypt/Ostraca, Papyri, and Essays in Memory of Sarah Clackson*, wyd. J. Clackson et al., Cincinnati 2009, s. 225-235.
- *P. Cairo Masp. I 67120 recto and the Liability for Latent Defects in the Late Antique Slave Sales: or Back to Epaphe*, „The Journal of Juristic Papyrology” 40 (2010), s. 219-248.
- *Broken Marriage Promise and Justinian as a Lover of Chastity. On P. Cairo Masp. I 67092 (553) and Novela 74*, „The Journal of Juristic Papyrology” 41 (2011), s. 123-151.
- *Tapia's Banquet Hall and Eulogios' Cell. Transfer of Ownership as Security for Debit in Late Antiquity*, [w:], *New Frontiers: Law and Society in the Roman World*, wyd. P. Du Plessis, Edinburgh 2013, s. 151-174.
- *Marriage and Divorce in the Late Antique Legal Practice and Legislation*, [w:] *Derecho, Cultura y Sociedad en la Antigüedad Tardía*, red. E. Osaba, Bilbao 2014, s. 259-274.

Recenzentami w przewodzie byli profesorowie Ewa Wipszycka-Bravo (UW) i Józef Méléze Modrzejewski (Paris I – Sorbona – EPHE i Paris II – Assas) oraz dr hab. Marzena Dyjakowska (prof. KUL), przewodniczącym Komisji habilitacyjnej był profesor Adam Sokala (UMK), członkami zaś – profesorowie Maria Zabłocka (UW) i Janusz Sondel (Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii), a sekretarzem niżej podpisany.

Decyzja ta kończy toczące się od jesieni 2012 r. postępowanie, w którym pierwotnie Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego odmówiła nadania stopnia. Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytułów, wykazując między

innymi naruszenia przez tę Radę prawa i dobrych obyczajów, przyjęła odwołanie kandydata i przekazała sprawę do ponownego rozpatrzenia Uniwersytetowi w Białymstoku.

ANDRZEJ ZAKRZEWSKI (Warszawa)

OBRONY PRAC DOKTORSKICH

Dnia 17 czerwca 2013 r. odbyła się na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr Barbary Pawełko-Czajki, doktorantki w Katedrze Doktryn Politycznych i Prawnych Uniwersytetu Wrocławskiego. Podstawą przewodu była praca pt. *Koncepcje polityczno-prawne wileńskich krajowców do 1945 r.* Promotorem rozprawy był dr hab. prof. UW. Maciej Marszał, recenzentami zaś prof. dr hab. Arkady Rzegocki (UJ) oraz prof. dr hab. Marek Maciejewski (UWr.). W dniu 24 czerwca 2013 r. Rada Wydziału Prawa Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego nadała mgr Barbarze Pawełko-Czajce stopień naukowy doktora nauk prawnych.

TOMASZ CHŁOPECKI (Wrocław)